

KÉPES HÉT

SZÉPIRODALMI HETILAP

II. évfolyam.

2. szám.

Prága, 1929 január 13.

A kivégzett táncőrület

Valami történt a tánccal. Megbetegedett vagy megöregedett? Kifakult, megfakult, hiányzik belőle a régi temperamentum s az emberek mindössze olybá veszik, mint a feleséget a házasság tizenötödik évében: vele járnak, megszokták, talán nélkülözni sem tudnák, — de hol a szenvedélynek az a fűgája, az elsodró elragadtatás, mellyel hajdan körülvágtyák és körülrajongták? A lendület megtört, a táncelépés lekerült a márványpiedesztálról?

A változást legelőször a nem-táncolók vették észre. Ahová hajdan csak szorongó szívvel és a kétségek baljós érzésével léphettek be, — családi zsúrok, dancingok, öt-órás teák, tengerparti délelőttök, szállóhalkok, leányszobák, hajóféldélzetek, fürdőhotelek, — ott ma felszabadult lélekkel bizvást mutatkozhatnak. Nincs többé baj. Nem bunkózzák le őket. Sőt, ha rumyznek, vagy az intellektuálisabb szalónokban bridzsezni tudnak, ugyanolyan *passee-partout*-val rendelkeznek a háziasszonyok szemében és a széplányok szívében, mint annakidején, a megboldogult inflációs és deflációs időkben az egykori gavallér: a „jólsvájfolt táncos“ rendelkezett.

Pedig ha visszaidézzük emlékezetünkbe a multat, az elmúlt évtizedet, eszünkbe jut a tánc föltétlen uralma, amelynek béklyóiban valamennyien nyögtünk. A háboru előtt a tánc ünnepnap és farsangi funkció volt. Külön helyei és külön időszakai voltak. Táncolták lányok és fiúk a bálokon, farsangkor. Máskor soha, máskor sehol. Az első vad táncfelhullámzás a háboru alatt történt, akkor, amikor a lövészárkokból visszajöttek a katonák, tele pénzzel és sóvár erővel és tiz-tizennégy napig élni akartak. Nem várhattak karnevált és bált, kapták a lányt, ahol találták és hejehujahaj, megforgatták. Ekkor törte át a tánc az előirt korlátokat, mint ahogy egyszer áttörte már annakidején, amikor megszűnt ritus lenni. Most kultuszá lett, megfosztva vallási és társadalmi jelentőségétől, épp úgy, mint ahogy magát a „kultusz“ szót is megfosztották eredeti vallási jelentőségétől.

A háboru után mindenki leszerelt valamiféleképpen és élni akart. táncolni mindenáron, mindenütt. A tánc a szomorúságból való elkíváncozás szimbóluma — lásd a hajdani rituális táncokat — nos, szomorúság volt elég és elkíváncozás is.

Legelőször a megmaradt háboruelőtti táncokat táncolták. Azután Ruth Bayton, a legszebb négernő, föltalálta, illetve beplántálta a fehér emberek világába a simmit. Még ma is emlékezetemben van az első nagy, ittas ordítás, amit egy vidéki táncterem hainali négy óráiában hallottam megfoghatatlan és apokaliptikus zengések kíséretében egy dult arcú és düledt szemű fekete-piros fiatalembertől:

— Legszebb tánc a simmi!

Valami gyorsabb nekilendülés, idegesebb mozgás, elhatározóbb energia és a rendszertelenségnek való odaadás volt ebben a táncban. Addig a méltóságteljeség, a

lejtés sohasem hiányzott belőle; s a francia négyest, a bostont, a keringőt egyformán lejtették — a simmit már nem is lejtették. A láb megtagadta a fegyelmet és önállósá vált.

Utána a test is megtagadta a fegyelmet és végleg függetlenítette magát az egyetlen emberi kritériumtól, az észől. Jött a csarlesztón. (Mert a tangóig csak két új tánc volt a háboru óta, a simmi és a csarlesztón, a többi adaptáció, hatványozás vagy tompítás, komplikálás vagy egyszerűsítés — főleg egyszerűsítés volt. A csarlesztón volt a fűga. Volt az infláció és a defláció csatáinak lövészárkaiból visszatért és leszerelt emberiség nagy mulatniakarásának szimbóluma, minden-mindegy tánc. A teljes tánc, a tökéletes tánc, amely nem állt többé a fej kormányzása alatt, hanem független volt a rációtól, mint az idegsok és nem más, csak testfunkció. Ez volt a beteljesülés, ez volt az örület. És ez volt a határ.

Őszintén szólva már akkor gondoltam a táncőrület alábbhagyására, amikor még a külső körülmények nem sejtethették a *décadence*-t. Amikor először sötétedett el a táncterem pokoli skarlátvörösre, vagy lilára, a sötét mágiikus fényekhez hasonlóan és a zenekar először játszott a tangót, tudni kellett, hogy ez a vég. Legelőször — egyszerű materiális és technikai okként — azért, mert a tangó nehéz tánc volt, amely különleges graciozitást és rátermettséget követelt. A tánc kollektivitásának tétele a tánc tudás különféleségének bevezetésével megdőlt. Ebben a lázban nem minden ember rázkódhatott már, ez már kiváltságosak martaléka lett. Talán művészet.

Másodszor: a tangót megint *lejtették*. Eljött a régi principium, a régi megkötöttség, s valószínűvé vált, hogy a többi régi megkötöttség, a hely és az idő megkötöttsége is vissza fog térni. És visszatér.

A néger kezéből kivették a saxofónt. A fehér ember, a legfehérebb ember: a román fajta, ült a zenészpódiumra, kis és régi európai falvak holdfényes éjszakájának primitív és szentimentális hangszerei szólaltak meg, a harmonika és a kézigitár, — igen, ezek a mindenütt fölkerülő legújabb argentiniai zenekarok elesapták a négert, Ruth Baytont és a lázt s visszahozták a tánc régi európai formáját.

A tangó fölülkerekedésével megszűnt a táncigézet. A csarlesztón és a simmi pseudomorfozisz volt, az igazi fejlődés vonala a négyestől a bosztonon át a tangóig vezet, mint ahogy a tangó meg is volt már 1913-ban, de a közbejött akadályok miatt tizenöt évig várnia kellett, amíg kifejldhetett.

Nincs baj a tánc körül. Csak a táncőrület és a tánckötelesség szűnt meg. A tangó fölmentette a táncolni nem tudókat. Ma ismét csak az táncol, aki akar, aki tud és aki kívárja az alkalmas időt és helyet. Nincs általános tánckötelezettség.

S így nyugodtan leülhetünk rumyzni.

S. P.